

öküze özenen kurbağa oligarşinin ortadoğu açılımları

Türkiye oligarşisinin bugün Irak, Suriye ve Ermenistan ile olan anlaşmazlıklarını aşarak, bölgede etkin bir güç haline gelme çabalarının altında, kuşkusuz emperyalist-kapitalist sistemin hiyerarşisi içerisindeki yerini daha üst soralara taşıma arzusu önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte bu çabaların ABD emperyalizminin konjonktürel çıkarları ile çakışmakta olduğu ve Müslüman ülkelere iyi polisi oynayabilecek bir Türkiye dikmeyi arzuladığı gerçeği göz ardı edilerek sağlıklı bir politik analiz yapılmasına imkan bulunmamaktadır.

AFŞİN DEMİR

İç politikada "Kürt açılımı"nın muhtevasını henüz sarıh biçimde ortaya koyma cesaretini gösteremeyip top çevirmeye devam eden AKP hükümetinin sevk ve idaresindeki Türkiye oligarşisi, içinden geçtiğimiz günlerde dış politikada açılım üzerine açılım gerçekleştiriyor.

Geçtiğimiz hafta içinde Suriye ile Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi Anlaşması'na imza atılarak, iki ülke arasındaki tüm vizelerin kaldırıldığı açıklandı. Böylece daha önce Irak hükümeti ile imzalanan aynı adlı anlaşmanın ardından, Suriye ile de mevcut ilişkilerin "stratejik" bir ittifaka evriltilmesinin hedeflendiği ortaya kondu.

10 Ekim'de ise Zürih'te Ermenistan ile Türkiye arasında bir dizi protokol, imza töreninin hemen öncesinde Dağlık Karabağ meselesi ile ilgili olarak yaşanan mini krize rağmen imzalanarak, iki ülke arasında diplomatik ilişkilerin kurulması ve sınırın açılması bir takvime bağlanmış oldu ve protokollerin imzalanmasını müteakip Ermenistan Cumhurbaşkanı Sarkisyan da iki ülke milli takımlarının Bursa'daki maçına icabet etti.

Irak, Suriye ve Ermenistan ile ilişkilerde balayı yaşanırken, İsrail ile Davos'taki "van münüt" krizinin devamcısı yeni bir gerilim ortamının içine girildi. Her yıl Konya'da yabancı hava kuvvetlerinin de katılımıyla gerçekleştirilmekte olan "Anadolu Kartalı" tatbikatına günler kala, "halkımızdan gelen umumi arzu üzerine" İsrail hava kuvvetlerinin tatbikata katılmayacağı duyuruldu. Türkiye'nin bu kararı üzerine ABD ve İtalya hava kuvvetleri de tatbikata katılmaktan vazgeçtiklerini açıkladılar. Bu gelişmeler henüz manşetlerden inmemiş iken, bu sefer de TRT'de yayınlanan "Ayrılık" isimli dizide, "İsrail askerlerinin Filistinlileri çocuk katleden caniler olarak gösterildiği" (!) gerekçesiyle durumu protesto eden İsrail ile Türk makamları arasında diplomatik kriz çıktı.

Bütün bu gelişmeler kaçınılmaz olarak, İsrail ile Türkiye oligarşisi arasındaki stratejik ittifakın sona erip ermediği ve Türkiye'nin Ortadoğu siyasetinde, dolayısıyla da dünya emperyalist-kapitalist sistemi içinde tuttuğu yerin değişmekte olup olmadığı sorularını beraberinde getirdi. Burjuva basında "yeni Osmanlılık" tartışmaları alıp başını giderken, sol basında da kimi yazarlar "alt emperyalizm" meselesini yeniden gündeme taşıdılar.

Örneğin 16 Ekim tarihli *Günlük* gazete-

sinde Veysi Sarısözen; "Bütün bu gelişmeleri nasıl yorumlayacağız? Bu adımları Türkiye'ye 'emperyalist'ler mi attırıyor? Türkiye 'emperyalizme bağımlı' bir ülke olarak onun bunun itip kakmasıyla mı bütün bu işleri yapıyor?" sorularını sorduktan sonra, bu sorulara "evet" yanıtını verenlerin kaçınılmaz olarak milliyetçiliğe saplanacağını, "bizimkiler" in solculuk yapmak için 68 model anti emperyalizmin nostaljik sloganlarına sarıldıklarını, oysa Türkiye'nin bölgede gerçek anlamda bir emperyalist güç haline geldiğini ve gerçek anti-emperyalist mücadelenin ona karşı verilmesi gerektiğini yazıyor. Yazar ayrıca 1990'dan beri Türkiye kapitalizminin potansiyel emperyalizminin "kuvveden fiile çıktığını", yani Türkiye'nin emperyalist bir ülke olduğunu savunuyor.

Yazarın "bizimkiler" ifadesi ile Türkiye solunun hangi kesimlerini kastettiği açık olmamakla birlikte, sol kavramını geniş anlamda kullanırsak, Türkiye solu içerisinde, "30 Ağustos'u yaratan başkomutanı selamlıyoruz" diyen bildiriler kaleme alan TKP ve İstanbul'un fetih yıldönümünü kutlamak gibi işler yapan HKP gibi sınıf pusulasını şaşırılmış, boğazına kadar ulusalcılığın batağına gömülmüş çevrelerin bulunduğu maalesef bir vakia olduğundan, yazarın Türkiye Cumhuriyetini mazlum bir devlet, Kürt Özgürlük Hareketi'ni de emperyalizmin işbir-

likçisi gibi tasvir etme gafletine düşenlere ilişkin eleştirilerini paylaşmamak mümkün değil.

Buna karşın, dış politikadaki yukarıda değindiğimiz gelişmelere rağmen, gerek Sarısözen'in gerekse başka bazı yazarların; Türkiye'nin emperyalizme bağımlı bir ülke olmaktan çıktığı, hatta bizzat emperyalist bir ülke haline geldiği, bunun aksini düşünenlerin ise kaçınılmaz olarak ulusalcılığın pençesine düşecekleri yönündeki görüşlerine katılmamıza imkân bulunmuyor.

Türk burjuvazisi, Balkan Savaşı ve I. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nda uğranılan toprak kayıplarının yarattığı travma ve korkuların etkisiyle, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunun ardından uzun süre irredantist ve yayılmacı bir politika izlemekten kaçındı. Uluslararası koşulların dayatmasıyla Sada-bad Paktı, Balkan Paktı gibi oluşumlar içerisine dâhil olursa da bunlar uzun ömürlü olmadı. "Yurtta sulh, cihanda sulh" bu izolasyonist yaklaşımın mottosu olarak benimsendi. Kürt halkına karşı izlenen sömürgeci, asimilasyoncu politikalar, işçi sınıfı örgütlenmelerine karşı durmaksızın sürdürülen baskı ve şiddet, "yurtta sulh"u palavradan ibaret bırakmışsa da, Türk burjuvazisi dış politika-da bölgesel gerilimlerden uzak durmayı, suya sabuna dokunmamayı uzunca bir süre, varlığını devam ettirebilmenin temel koşulla-

rından biri olarak telakki etti. Nitekim bu politika doğrultusunda maceracı arayışlardan uzak duran Türkiye, II. Paylaşım Savaşında savaşıyan taraflar arasında yer almadı.

II. Paylaşım Savaşı sonrasında ortaya çıkan iki kutuplu dünya, yeni bir paradigmayı dayattı. İzolasyonist dış politikası ve devlet kapitalizmine dayalı otarşik yapısıyla soğuk savaş döneminin dünyasında ayakta kalma şansı bulunmayan Türkiye, egemen sınıfın tercihleri doğrultusunda dünya sosyalist sistemine karşı ileri karakol görevini üstlenmeyi kabul ederek ve bunun avantajlarından nemalanmayı arzularak emperyalist kapitalist sistem ile tam boy entegrasyon yolunu seçti. Entegrasyonun kan parası, Menderes hükümetinin devrimci Kore halkına karşı girişilen emperyalist savaşa katılmak üzere gönderdiği, çoğu evine geri dönemeyen emekçi çocuklarının hayatlarıyla ödendi. Bu sayede Demokrat Parti iktidarında Türkiye sırasıyla Avrupa Konseyi, NATO ve CENTO'ya dâhil oldu.

Kemalistlerin 1923 İzmir İktisat Kongresinde emperyalistlere verdikleri güvenceler, uluslararası konjonktürün elverişliliği ve Sovyetler Birliği ile yakınlaşma tehdidini iyi kullanmaları sayesinde elde ettikleri görece bağımsızlık veya karışılmama hali, bir tür interregnum olarak adlandırılabilir. Bu dönem, aşağı yukarı 27 yıl sürebilmiş; Marshall yardımları ile birlikte Türkiye gerek ekonomik, gerekse siyasi yönden tümüyle emperyalizme bağımlı bir ülke haline gelmiştir.

Bütün bir soğuk savaş boyunca bu konumunu muhafaza eden Türkiye; 24 Ocak kararları, onu silah zoruyla hayata geçiren 12 Eylül askeri diktatörlüğü ve takip eden Özal döneminde emperyalizmle bağımlılık ilişkisini daha da güçlendirmiş ancak bu dönemde yerli tekelci sermayenin gelişmesi de ciddi bir ivme kazanmıştır.

Soğuk savaşın reel sosyalizmin çözülüşüyle sona ermesi; yaklaşık elli senelik bir süre boyunca ABD emperyalizminin Ortadoğu'daki ileri karakolu olma işlevinden nemalanmış olan Türkiye'yi aniden ciddi bir belirsizlik ve stratejik önemsizleşme endişesi içerisinde bırakmıştır. Türkiye'nin bölgede daha atak bir rol üstlenme ve Ortadoğu/

Balkanlar/Kafkasya halklarının kaderi üzerinde etkin bir güç haline dönüşme çabaları da bu dönemde başlamıştır. "Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Türk Dünyası" şeklindeki neo-Turanist söylemle Orta Asya Türk Cumhuriyetleri üzerinde politik ve ekonomik hâkimiyet kurma gayreti, gerek Türkiye'nin ekonomik güçsüzlüğü, gerekse Rusya'nın nispeten hızla toparlanarak bölgedeki etkinliğini restore etmesi nedenleriyle kısa sürede, üstelik Azerbaycan'daki Elçibey darbesi gibi gülünç fiyaskolarla geri tepmiştir.

Türkiye oligarşisinin bugün Irak, Suriye ve Ermenistan ile olan anlaşmazlıklarını aşarak, bölgede etkin bir güç haline gelme

Türkiye'nin emperyalizme bağımlı bir ülke olmaktan çıktığı, hatta bizzat emperyalist bir ülke haline geldiği, bunun aksini düşünenlerin ise kaçınılmaz olarak ulusalcılığın pençesine düşecekleri yönündeki görüşlere katılmamıza imkân bulunmuyor.

çabalarının altında, kuşkusuz emperyalist-kapitalist sistemin hiyerarşisi içerisinde yerini daha üst sıralara taşıma arzusu önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte bu çabaların ABD emperyalizminin konjonktürel çıkarları ile çakışmakta olduğu ve ABD'nin Arap dünyası üzerindeki hegemonyasını kırılan hale getiren İsrail gibi sıkıntılı bir müttefikin yanına, Müslüman ülkelere iyi polisi oynayabilecek bir Türkiye dikmeyi arzuladığı gerçeği göz ardı edilerek sağlıklı bir politik analiz yapılmasına imkân bulunmamaktadır.

Nitekim İsrail ile Türkiye ilişkilerinde yaşanmakta olan gerilimin arkasında; Türkiye'nin ABD'nin bölge acentesi sıfatıyla Arap dünyası üzerinde etkinlik kurabilmesinin yolunun İsrail ile olan stratejik yakınlığını en azından görünüşte gevşetmek zorunda olması, Obama yönetiminin Netanyahu liderliğinden memnuniyetsiz olduğunun bilindiği bir konjonktürü de bu doğrultuda değerlendirmek istemesi yatmaktadır.

Bu itibarla, Türkiye'nin bölgede belirli bir

ölçüye kadar kendi inisiyatifleri doğrultusunda hareket edebiliyor olmasından hareketle, emperyalizme bağımlılığının ortadan kalktığı, hatta Türkiye'nin emperyalist bir ülke haline geldiği savında bulunmak isabetli bir yaklaşım değildir. Bir ülkenin emperyalist olup olmadığının tayininde askeri kapasitesi ve yayılmacılık eğilimlerinden çok, sermaye ihracının düzeyinin belirleyici olduğu, kaldı ki günümüz dünyasında kendi teknolojisini üretmeyen bir ülkenin emperyalist ülkeler safına katılma imkanının bulunmadığı bilinmektedir.

Başkaya'nın işaret ettiği gibi;

"Kendi teknolojisini üretmeyen bir ülke, dışarıdan fabrika ithal ederek sanayileşmeye kalkarsa (az gelişmiş ülkelerin yaptığı budur), ileri kapitalist ülkelerle sürdürülen ticaret özde değil, biçim olarak değişmiş olur. Bu sonuncu durumda, gelişmiş ülkelere olan bağımlılık da teknolojik ve yapısal bir bağımlılığa dönüşür." (Fikret Başkaya, Az Gelişmişliğin Sürekliliği, 7. Baskı, Özgür Üniversite Yayınları, s.52)

"Uluslararası hiyerarşide belirli yerlere gelmiş olan ekonomiler, diğerlerinin aynı yere gelmesine engeldir. Bir orduda hem askeri hiyerarşiyi muhafaza etmek hem de herkesin bir gün tepedekiler gibi olacağına inanmak ne kadar olanak dışıysa, kapitalist dünya sisteminin işleyiş yasaları, hiyerarşik yapısı ve eşitsiz ilişkileri geçerliken de her bir az gelişmiş ülkenin bir gün emperyalist ülkeler gibi olacağını düşünmek aynı derecede anlamsızdır." (Başkaya, a.g.e., s.192).

Sonuç olarak, Türkiye emperyalizme bağımlı, orta gelişkinlikte bir kapitalist bir ülke olma niteliğini halen korumaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin mazlum bir devlet olmadığını ve son dönemde dış politikada yaptığı açılımlarla, Kürt halkı başta olmak üzere Ortadoğu halklarının başına yeni çoraplar örmeye çalıştığını teşhir etmek için, onu emperyalist ülkeler safına terfi ettirmeye gerek de yoktur. Türkiye oligarşisinin "Yeni Osmanlılık" gazına gelip, açılımların dozunu kaçırmaması ve ABD'nin çizdiği çerçevenin dışına çıkması ihtimaline gelince, La Fontaine masalındaki, öküze benzemek için şişindikçe şişinen kurbağanın sonunu bilmeyeniniz var mı?...